

We nemen dan ook geen verschil aan tusschen den evangelist en zijn Heiland, in dien zin, dat hij de leer, het onderwijs van Jezus niet objectief juist zou hebben beschreven, dat hij zou hebben vergroot en verheerlijkt, maar alleen in dien zin, dat we de stof zelf wenschen te onderscheiden van de Goddelijk getrouwe opteekening daarvan.

Staat dit eenmaal vast, dan kunnen we trachten de opteekening van de evangeliën — en ook van de Handelingen, want wat van de evangeliën geldt, kan *mutatis mutandis* ook van de Acten verklaard — als eigen vorm van Goddelijke openbaring te waardeeren. Van hetgeen er ligt tusschen de feiten zelf en de opteekening der feiten in de evangeliën, is ons weinig bekend. Toen de litterair-kritische vraagstukken aller aandacht in beslag namen, is hypothese na hypothese opgesteld om het Synoptisch probleem te verklaren. In den tegenwoordigen tijd trekt het niet veel belangstelling meer, misschien ook wel, omdat verreweg de meesten zich kunnen vinden in de m. i. niet te handhaven tweebronnen-hypothese ¹⁾. Wel maakt men zich thans druk over het geen aan de evangeliën, of dan aan de twee bronnen der evangeliën: Markus en de logiabron zou zijn voorafgegaan. Het is de vorm-historie, die dit terrein heeft betreden. De cultus zou gedreven hebben tot het opstellen van verhalen. Losse geschiedenissen, voorbeelden, spreuken zouden in een raam zijn gebracht en aldus geworden zijn tot een min of meer samenhangend stuk, dat echter nog op elke bladzijde zijn oorsprong zou verraden ²⁾. We zeggen niet, dat deze studiën zonder belang zijn. Wel gelooven we, dat wij ze heden kunnen laten, voor wat ze zijn. Ons doel is te vragen, waar is openbaring. Nu is er in abstracto niets, dat ons belet te onderstellen, dat er allerlei aan het ontstaan van onze evangeliën is voorafgegaan, ik zeg opzettelijk in abstracto, omdat ik in concreto niet kan aannemen, op historische overwegingen, dat het veel is geweest, maar van dat alles is ons niets bekend. Dat er openbaringen Gods geweest zijn, die de in de evangeliën opgeteekende stof hebben bewaard en verduidelijkt, kan zeer wel

¹⁾ Zie *Geref. Theol. Tijdschr.*, XVI, 5, Sept. 1915. — ²⁾ Een mooie samenvatting bij Erich Fascher, *Die formgeschichtliche Methode*, 1924.